

SAVONIA

■ OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

ENSIVASTEYKSIKÖN TOIMINTA KESKI-SUOMEN PELASTUSLAITOKSESSA HENKILÖSTÖN ITSENSÄ ARVIOIMANA

TEKIJÄ: Seppo Rantamäki

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma Ensihoidon koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Seppo Rantamäki	
Työn nimi ENSIVASTEYKSIKÖN TOIMINTA KESKI-SUOMEN PELASTUSLAITOKSESSA HENKILÖSTÖN ITSENSÄ ARVIOI-MANA	
Päiväys 18.9.2013	Sivumäärä/Liitteet 36/2
Ohjaaja Arja Kemiläinen	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Keski-Suomen Pelastuslaitos / Koulutusmestari Reijo Hirvi	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Ensivastetoiminta on keino nopeuttaa potilaan hoidon alkamista. Toiminta on levinnyt nopeasti koko maan alueelle. Keski-Suomessa kaikkien terveyskeskusten alueella toimii ensivasteyksikkö. Koska alueen kunnalliset palolaitokset ovat yhteistyössä terveyskeskusten kanssa aloittaneet ensivastetoiminnan vuonna 1995, on toiminnalla jo pitkät perinteet.</p> <p>Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa Keski-Suomen pelastuslaitoksen sopimuspalokuntien ensivastetoimintaan osallistuvan henkilöstön käsityksiä ensivastetoiminnasta ja niistä keinoista, joilla ensivastetoimintaa voidaan kehittää. Tavoitteena on kerätä uutta tietoa, jota voidaan käyttää sekä ensivastetoiminnan suunnittelussa ja koulutuksen kehittämisessä, että ensivasteyksiköiden käytännön toiminnassa.</p> <p>Tutkimuksen perusjoukon muodostivat Keski-Suomen pelastuslaitoksen ensivastetoimintaan osallistuva sopimuspalokuntien henkilöstö. Tutkimus toteutettiin verkko-kyselynä, joka jaettiin henkilöstölle sähköpostitse. Vastausprosentti oli 17 %.</p> <p>Vastauksia tuli kaikilta pelastuslaitoksen johtamisalueilta. Kyselyyn vastasi 114 miestä ja 8 naista. Vastaajien keski-ikä oli 37 vuotta. Vastaajilla oli keskimäärin 9 vuoden kokemus ensivastetoiminnasta. Vastaajat kertoivat osallistuneensa viimeisen vuoden aikana 5-15 ensivastetehtävään. Vastaajat olivat varsin tyytyväisiä ensivastetoimintaan. 80 vastaajaa arvioi laitoksen ensivastetoiminnan hyväksi. 56 % vastaajista antoi oman paloasemansa ensivastetoiminnalle arvosanaksi 8. Lähes kaikki tutkimukseen vastaajista katsoivat, että koulutusta ja harjoitusta on liian vähän. Koulutukseen vastaajat halusivat selkeästi lisää teoreettista opetusta. Koulutus keskittyy vastaajien mielestä liiaksi elvytystoimintaan. Ensivasteyksikön johtamiseen vastaajat katsoivat tarvitsevansa lisää koulutusta.</p> <p>Vastaajat olivat myös sitä mieltä, ettei toiminnassa olevien hoitotyön ammattilaisten ammattitaitoa hyödynnetä. Vastaajat katsoivat, että pelastus- ja hoitoalan ammattikoulutuksen saanneilla pitäisi olla paremmat mahdollisuudet hoitaa potilaita myös ensivasteessa. Toive tulee esille yksiköistä, jotka joutuvat toimimaan pitkään yksin ennen ensihoidon yksikön saapumista.</p>	
Avainsanat ensivaste, ensivasteyksikkö, pelastuslaitos	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme of Paramedics			
Author(s) Seppo Rantamäki			
Title of Thesis FIRST RESPONSE UNIT OPERATION IN CENTRAL FINLAND RESCUE DEPARTMENT EVALUATED BY EMPLOYEES			
Date	18.9.2013	Pages/Appendices	36/2
Supervisor(s) Arja Kemiläinen			
Client Organisation /Partners Central Finland Rescue Services/Reijo Hirvi			
<p>Abstract</p> <p>First response is a way to speed up the start of the patient's care. This activity has spread fast throughout the country. In all health centers in the area of Central Finland there is a first response unit. Since the municipal fire departments in the area have in co-operation with the health centers have started first response activities already in 1995, it has become a tradition.</p> <p>The purpose of this study was to describe the Central Finland's Rescue Service staff's perceptions about first response activities and the ways in which first response can be developed. The goal was to collect new information, which could be used in the planning of first response operations as well as to help to develop the practical education of the first response units.</p> <p>The study population consisted of Central Finland's Rescue Service's staff at Contract Fire Brigades participating in the first response missions. The survey was conducted as an online survey, which was distributed to staff via e-mail. The response rate was 17% (n=122).</p> <p>The firemen were quite satisfied with the first response activities. Almost all felt that there is not enough education and training available. They especially request more theoretical training. Training is currently too focused on resuscitation. Instead more training is needed particularly on first response unit management. It was felt that the nursing professional's skills are under used. Rescue and nursing professionals should have better possibilities to take care of patients in first response. The units that operate alone for long periods of time before the emergency care units arrive hope for that.</p>			
Keywords first response, first response unit, rescue department			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	ENSIVASTETOIMINTA ENSIHOITOPALVELUN OSANA	6
2.1	Porrastettu ensihoitojärjestelmä.....	6
2.2	Ensivasteyksikkö	6
2.3	Palo- ja pelastushenkilöstön ensivastekoulutus	8
2.4	Ensivastetoiminta Keski-Suomessa	9
2.5	Ensivastetehtävien seuranta ja tilastointi	10
2.6	Ensivastetoimintaa koskeva lainsäädäntö.....	11
3	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT	12
4	TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN.....	13
4.1	Tutkimuksen kohderyhmä	13
4.2	Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu	13
4.3	Tutkimusaineiston analyysi	14
4.4	Tutkimuksen luotettavuuden arviointi	14
5	TULOKSET	15
5.1	Taustatiedot	15
5.2	Käsitykset ensivastetoiminnasta	17
5.3	Käsitykset koulutuksesta ja sen riittävydestä	20
6	POHDINTA.....	24
6.1	Luotettavuuden arviointi.....	24
6.2	Tulosten tarkastelu	24
	LÄHTEET	26
	LIITTEET	30

1 JOHDANTO

Vaikeasti vammautuneen tai sairastuneen hoidossa on tärkeää, että potilaan hoito aloitetaan mahdollisimman nopeasti. Suomessa on 1980- luvulla aloitettu voimaperäisesti kehittämään sairaalan ulkopuolista hoitojärjestelmää. Kehittäminen on alkanut sairaankuljetuksen kehittämisestä. Kuitenkaan kaikilla alueilla Suomessa ei voida taata pelkällä sairaankuljetuksen kehittämisellä sitä, että hätätilapotilas saisi avun aina mahdollisimman nopeasti. Suomessa hälytyskeskuksia on ohjeistettu lähettämään potilaan luokse lähin potilaan ensiksi tavoitettava yksikkö. Lähes poikkeuksetta tämä yksikkö on ollut ambulanssi. Ambulanssien toimintavalmius kuitenkin on vaihdellut suuresti johtuen hälytysvalmiudesta, suoritettavasta sairaankuljetuksesta ja pitkistä ajomatkoista potilaan luokse. (Turva 1996, 17.) Terveystoimintalaki tuli voimaan vuonna 2011 ja toi selkeyttä ensihoitojärjestelmään. Laki määritteli, että sairaanhoitopiiriin tulee tehdä ensihoidon palvelutasopäätös, jossa määritellään ensihoidon järjestämistapa ja palvelun sisältö. Sairaanhoitopiiriin kuntayhtymä voi päättää palvelutasopäätöksessä ensivastetoiminnan sisällyttämisestä osaksi ensihoitopalvelua (Terveystoimintalaki 2012). Vuonna 2011 tuli voimaan myös ohje ensihoidon palvelutasosta (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011). Nämä uudistukset selkeyttivät järjestelmää merkittävästi.

Ensivastetoiminta on yksi keino nopeuttaa potilaan hoidon alkamista. Toiminta on levinnyt nopeasti koko maan alueelle. Keski-Suomessa kaikkien terveyskeskusten alueella toimii ensivasteyksikkö. Keski-Suomessa kunnalliset palolaitokset ovat aloittaneet ensivastetoiminnan vuonna 1995 yhteistyössä terveyskeskusten kanssa. Toiminnalle on muodostunut jo pitkät perinteet. Vuonna 2001 Keski-Suomen pelastuslaitos aloitti toimintansa. Keski-Suomen pelastuslaitoksen toiminta-alueena on koko Keski-Suomen maakunta. (Keski-Suomen pelastuslaitos 2012.)

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa Keski-Suomen pelastuslaitoksen ensivastetoimintaan osallistuvan henkilöstön käsityksiä ensivastetoiminnasta ja niistä keinoista, joilla ensivastetoimintaa voidaan kehittää. Tavoitteena oli kerätä uutta tietoa, jota voidaan käyttää sekä ensivastetoiminnan suunnittelussa ja koulutuksen kehittämisessä että ensivasteyksikköjen käytännön toiminnassa. Sairaanhoitaja opinnoissa, olen vuonna 1997 tehnyt vastaavaa kartoitusta ensivastetoiminnasta Keski-Suomen alueella Hankasalmen pelastuslaitoksessa. Pelastustoimen tutkimusta ollaan kehittämässä maassamme (Rantanen, 2011). Tutkimustoimintaan tulee edelleenkin panostaa, sillä toiminnan tutkimuksella pystytään edelleen kehittämään ensivastetoimintaa.

2 ENSIVASTETOIMINTA ENSIHOITOPALVELUN OSANA

2.1 Porrastettu ensihoitojärjestelmä

Suomessa on ollut käytössä ns. porrastettu ensihoitojärjestelmä, jossa ensihoidon palveluja toteuttaa eritasoiset ensihoitoyksiköt. Yksiköt on jaettu neljään eri tasoon; ensivaste-, perus-, ja hoitotason sairaankuljetukseen, sekä lääkäriyksikköön. Ensihoitojärjestelmää voidaan siten pitää tapahtumaketjuna, joka alkaa avun hälyttämisestä ja päättyy sairaalan päivystyspoliklinikalle, kun potilaan tila on vakiinnutettu. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 1997, 16.)

Ensihoitoa käsittelevä käsitteistö on ollut osittain vakiintumatonta maassamme. Asetus sairaankuljetuksesta (1994/565), joka tuli voimaan 1994, selkeytti tilannetta. Ensihoitopalvelu muodostuu vanhempien lakien käsitteiden yhdistelmästä. Kansanterveyslaissa (1972/66), Erikoissairaanhoitolaissa (1989/1062) ja asetuksessa sairaankuljetuksesta (1994/565) käytettiin käsitteitä sairaankuljetus, ensihoito ja lääkinnällinen pelastustoiminta. Ensihoitopalvelu käsite tuli viralliseksi käsitteeksi terveydenhuoltolain voimaan tullessa vuonna 2010 (2010/1326). Vuonna 2011 tuli voimaan myös sosiaali- ja terveysministeriön asetus ensihoitopalvelusta. Nyt ensihoitopalvelu vastaa kokonaisuudessaan potilaan kiireellisestä tilanarvioinnista ja ensihoidosta ensisijaisesti hoitolaitosten ulkopuolella. Ensihoitopalvelu vastaa myös tarvittaessa kuljetuksesta tarkoituksenmukaisempaan terveydenhuollon yksikköön. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 13.) Uudessa asetuksessa ensihoitopalvelusta ohjeistetaan sairaanhoitopiirejä päättämään kuuluuko ensivaste alueen ensihoitopalveluun. (Asetus ensihoitopalvelusta 2011).

2.2 Ensivasteyksikkö

Ensivasteyksikkö on potilaan avuksi ensimmäisenä hälytettävä ja todennäköisesti myös potilaan ensimmäisenä tavoitettava yksikkö (Castren 2012). Ensivaste sanana on käännetty suoraan englanninkielisistä sanoista first respond. Tällä tarkoitetaan ensimmäisenä potilaan luokse ehtivää apua. Maassamme termiä ensihoito on käytetty koskemaan palolaitoksen pelastusyksikön toimintaa lääkinnällisessä pelastustoiminnassa. (Turva 1996, 17.) Ensivastetoiminta on saanut alkunsa Amerikasta. Vuonna 1973 the Department of Transportation – National Highway Safety Administration perusti koulutusohjelman, jonka tavoitteena oli vähentää loukkaantumisia ja kuolemia maan valtateilla. Koulutusohjelman nimi oli First Responder: Emergency medical care training. Koulutus kuuluu nykyisin Amerikassa poliisi- ja pelastustoimen sekä teollisuuden koulutusohjelmiin. (Sanders 1994, 9-19.) Amerikkalaisessa porrastetussa ensihoitojärjestelmässä on sen jälkeen käytetty menestyksellisesti näitä ns. first responder – yksiköitä lyhentämään hätätilapotilaan hoidonalkamisviivettä. Paloasemien suuri määrä ja sijoittelu ovat mahdollistaneet tehokkaan ensivastetoiminnan. Monilla alueilla käytetään myös poliisiyksiköitä ensivasteyksikköinä. (Bledsoe 1991, 34.)

Suomeen ensivasteajattelun toi lääkäri Ari Kinnunen 1980 – luvulla. Vantaan kaupungin pelastuslaitos aloitti ensimmäisenä ensivastetoiminnan maassamme. Vantaan kaupungin palopäällikkö antoi toimintaohjeen ja hälytysohjeen 1.10.1988 ensivasteyksikön käytöstä kaupungin alueella. Ensivastetoiminta on levinnyt sen jälkeen voimakkaasti koko maahan. Vuonna 1996 oli joka toisen terveyskeskuksen alueella ensivasteyksikkö. (Suppula 1993, 5; Ekstrand 1997, 32–34.)

Ensivasteyksikkönä voidaan käyttää mitä tahansa yksikköä, jonka henkilöstö voi aloittaa hätäensiavun. Tällä yksiköllä ei tarvitse olla potilaan kuljetusmahdollisuutta. Kun potilaan kuljetusmahdollisuutta ei tarvita, voidaan kaikkia ensihoitojärjestelmän yksiköitä käyttää samanarvoisina ensivasteyksikköinä. Tällaisia, ei- kuljettavia, yksiköitä ovat esimerkiksi paloautot. (Kinnunen 1995, 1-18.) Toiminnan tarkoituksena on täydentää sairaankuljetusta ja lyhentää hoitoviivettä silloin, kun sairaankuljetusyksikköä ei ole saatavissa tarpeeksi nopeasti (Paasiluoto 1995). Ensivasteyksikön tulee olla hälytyskeskuksen hälytettävissä (Nieminen ym. 1993, 12).

Terveystenhuoltolaki (2010/1326) määrittelee ensivastetoiminnan seuraavasti: *"Ensivastetoiminnalla tarkoitetaan hätäkeskuksen kautta hälytettävissä olevan muun yksikön kuin ambulanssin hälyttämistä äkillisesti sairastuneen tai loukkaantuneen potilaan tavoittamisviiveen lyhentämiseksi ja yksikön henkilöstön antamaa hätäensiapua, joka on määritelty ensihoidon palvelutasopäätöksessä".*

Uusi terveydenhuoltolaki (2010/1326) määrittelee ensivastetoiminnan sellaiseksi tehtäväksi, että sen tulee pystyä antamaan hätäensiapua. Hätäensiavulla tarkoitetaan välitöntä ensiapua, jolla potilaan henki pelastetaan. Tällaista toimintaa ovat ne toimenpiteet, joilla autetaan äkillisesti sairastunutta tai loukkaantunutta ja hengenvaarassa olevaa potilasta. Näihin toimenpiteisiin kuuluvat potilaan siirtäminen pois vaarallisesta paikasta, tajuttoman potilaan kylkiasentoon asettaminen, peruselvytys, hengitystien avaaminen päätä taivuttaen tai yrittämällä muulla tavoin poistaa vierasesine hengitysteistä sekä verenvuodon tyrehtyttäminen painamalla kädellä suoraan haavaan tai verenvuodon tyrehtyttäminen tilapäisellä painesiteellä (Castren 2012.)

2.3 Palo- ja pelastushenkilöstön ensivastekoulutus

Ensiauttaja on henkilö, joka toimii ensivasteyksikössä. Ensiauttaja on saanut tarvittavan koulutuksen ensivaste toimintaan, hänellä on oltava myös peruskoulutus sammutusmiehen taidoista. Pelastuslaitoksen ensivasteyksikön henkilöstöllä koulutuksena on lähinnä palokuntien ensiapu- ja ensivastekurssit. Pelastajien peruskoulutukseen kuuluu myös ensivastetoiminta. Ensiauttajina voi toimia myös henkilöitä, joilla on terveydenhuollon ammatillinen koulutus ja he ovat perehtyneet ensivastetoimintaan. (Kauppinen 2008.)

Pelastuslaissa (Pelastuslaki 2011/379) on määritetty kelpoisuusehdot palo- ja pelastushenkilöstön tehtäviin. Vuodesta 1988 lähtien palomiehen virkaan on voitu ottaa vain nämä ehdot täyttävä henkilö. 1980-luvun alkupuolelta lähtien on palomiehen tutkintoon kuulunut terveydenhuolto -oppilaitoksessa suoritettu 12 viikon mittainen sairaankuljettaja kurssi. Nykyiseen pelastajatutkintoon kuuluu kiinteänä osana ensihoito- ja sairaankuljetuskoulutus. Ensihoitoon ja sairaankuljetukseen kuuluvan osion laajuus on 28.5 opintopistettä. Koko pelastaja tutkinnon pituus on 90 opintopistettä. (Pelastusopisto 2013.)

Sopimuspalokuntien henkilöstön peruskoulutukseen kuuluu palokuntien ensiapukurssi, jonka pituus on 32 tuntia sekä ensivastekurssi, jonka kesto on myös 32 tuntia. Ensivastetoiminnan järjestäminen tapahtuu yhteistyössä terveyskeskusten ja sairaanhoitopiirien kanssa. Toiminnasta tulee laatia kirjallinen sopimus, josta selviää myös toimintaan liittyvät vastuukysymykset. (SPEK 2013.)

Sopimuspalokunnissa koulutuksen suunnitteluun ja toteutukseen tulee panostaa huomattavasti enemmän kuin vakinaisissa palokunnissa. Henkilöstön ollessa suurelta osin koulutukseltaan muuta kuin terveydenhuoltokoulutuksen saanutta, joudutaan suunniteltaessa ensivastetoimintaa asettamaan hoidolliset tavoitteet matalammalle kuin vakinaisissa palolaitoksissa. (Turva 1997, 26-28.) Ensivastetoiminnasta tulee tehdä kirjallinen sopimus sairaanhoitopiirin kanssa (Valli 2009, 359-360).

2.4 Ensivastetoiminta Keski-Suomessa

Keski-Suomessa ensivastetoiminnan keskeisinä paikkakuntina ovat olleet Jyväskylä ja Äänekoski. Keski-Suomen pelastusalan lääninliitto on toiminut koordinaattorina järjestettäessä koulutusta palokunnille. Ensivastekursseilla toiminnan alkaessa kouluttajina ovat toimineet Jyväskylän ja Äänekosken paloasemien kokeneet sairaankuljettajat. (Hirvi 2012-10-15.)

Lääni on ollut jaettuna kahteen koulutuksen vastuualueeseen siten, että Äänekoski on vastannut pohjoisen Keski-Suomen palokuntien koulutuksesta ja Jyväskylän koulutusalueena on ollut eteläinen Keski-Suomi. Toiminnan alkuaikoina koulutuksen suunnittelussa on paikallinen terveyskeskus ollut aktiivisesti mukana. Koulutuksen järjestäjällä oli myös tavoitteena se, että kunnat hankkivat ensivasteyksikön varusteet ennen kurssin alkua, jolloin kurssilaiset oppivat myös käyttämään varusteitaan. (Hirvi 2012-10-15). Vuonna 2011 Keski-Suomen pelastuslaitokseen perustettiin erillinen koulutusyksikkö, joka nykyisin koordinoi ensivastehenkilöstön koulutusta (Hirvi 2013-01-14).

Keski-Suomen pelastuslaitoksen sopimuspalokunnissa työskenteli vuoden 2012 lopussa 1097 henkilöä. Näistä sivutoimisia oli 580 ja sopimuspalokunnista (VPK) 517. Vakinaista henkilöstöä Keski-Suomen pelastuslaitoksessa oli 281. (Keski-Suomen pelastuslaitos 2012.) Sopimuspalokuntien henkilöstöstä on ensivastekoulutettu noin 650 henkilöä (Hirvi 2013-01-14).

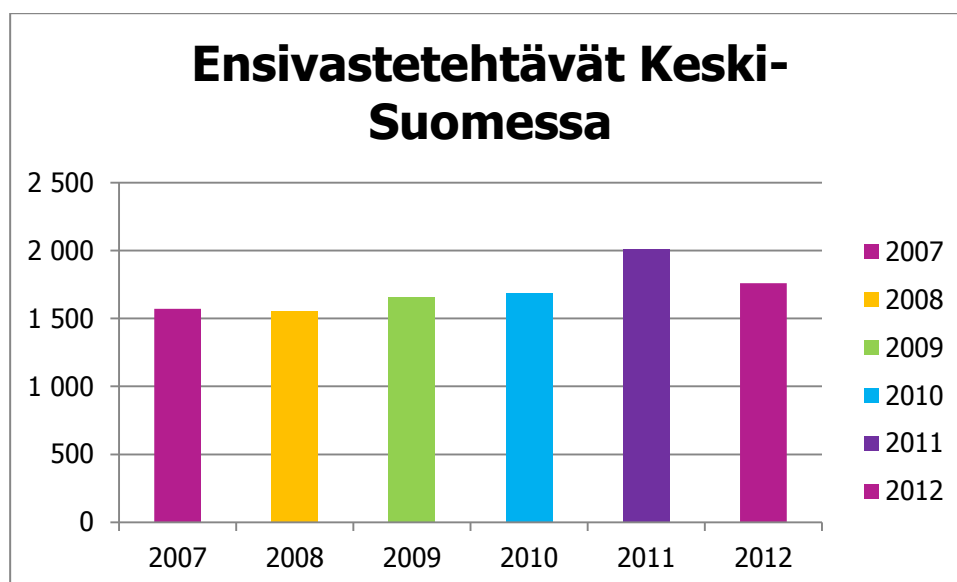
Keski-Suomen Pelastusalan Liiton tavoitteena oli jo vuonna 1997 kouluttaa kaikki Keski-Suomen palokunnat ensivastetoimintaan. Tämän jälkeen aloitettiin paloasemien henkilöstön vuosittainen testaaminen. Ensivastetoiminnan laadun kehittämiseen on kiinnitetty muutoinkin huomiota. Varsinainen ensivastetoiminta alkoi ensimmäisenä Keski-Suomessa Hankasalmissa 1.9.1995. Tällöin toiminta alkoi aluksi vuoden kestävästä kokeiluna. (Loivamaa 1997.)

2.5 Ensivastetehtävien seuranta ja tilastointi

Ensivastetoiminnan valvonnasta sovitaan ensivastesopimuksessa. Sairaanhoidopiirin ensihoidon vastuulääkäri osallistuu ensivasteen ohjaukseen ja valvontaan. (Valli 2009, 359-360.)

Pelastustoimen kaikki tehtävät tilastoidaan valtakunnalliseen Pronto-tietokantaan. Tietokannasta saadaan melko luotettavasti tietoa pelastustoimen tehtävistä ja toiminta-ajoista. Ensivastetehtävien kohdalla tilastoinnissa on havaittu ongelmia Keski-Suomen alueella (Hirvi 2012-10-15). Ensivastetehtäviksi näytti kirjautuvan ensihoidon tehtävät, joihin hälytetään lääkintäesimies yksikkö. Lääkintämies yksikkö on ollut määritettynä pelastustoimen yksiköksi jolloin tehtävät on kirjattu pelastusyksikön tehtäväksi eikä ensihoidon tehtäväksi. Tällöin voidaan katsoa, että Pronto-tietokannasta saatu ensivastetehtävien määrä ei vastaa todellisuutta kaikilta osin. Keski-Suomessa ensivaste tehtäviä on Pronto-tietokannan mukaan 2009 kappaletta vuonna 2011, mutta todellisuudessa niitä oli 1667 kappaletta. Vuonna 2012 ensivastetehtäviä oli 1760. (Hirvi 2012-10-15; Keski-Suomen pelastuslaitos 2012.) Koko maassa oli vuonna 2012 Pronto-tilastoinnin mukaan 26774 ensivastetehtävää (Prontonet 2013). Vuoden 2012 alussa muutettiin ensivastetehtävien hälytysohjetta yhtenäiseksi koko Kuopion Yliopistollisen sairaalan erityisvastuualueella, johon Keski-Suomen sairaanhoidopiiri kuuluu. Tämä muutos näkyy tilastossa tehtävä määrän laskuna.

(Kuvio 1.)

KUVIO1. Ensivastetehtävät Keski-Suomessa vuosina 2007–2012 (Prontonet 2013)

Sisäasianministeriön pelastusosaston toimintavalmiusohjeen mukaan toimintavalmiusaika alkaa siitä, kun tehtävään hälytettävä pelastusyksikkö saa hälytyksen hätäkeskuksesta ja päättyy siihen, kun pelastusyksikkö on saapunut onnettomuuspaikalle (Sisäasiainministeriö 2003).

Pelastuslaitoksen ensivasteyksikkö tavoittaa kohteet seuraavasti Keski-Suomessa. Alle kymmenen minuutin tavoitetaan 76 % Keski-Suomen väestöstä. (Jäntti 2012) (Taulukko1).

TAULUKKO 1. Ensivasteyksikön toimintavalmius (Jäntti 2012).

Toimintavalmiusluokka (aika hälytyksestä siihen, kun ensimmäinen yksikkö on kohteessa)	Väestömäärä (2012 arvio)	Kumulatiivinen osuus väestöstä(%)
Toimintavalmius alle 6 min	85 654	31
Toimintavalmius 6 min- alle 10 min	123 534	76
Toimintavalmius 10 min- alle 20 min	53 746	96
Toimintavalmius 20 min – alle 30 min	10 599	99,67
Toimintavalmius 30 min tai yli	905	100
yhteensä	274 438	100

2.6 Ensivastetoimintaa koskeva lainsäädäntö

Ensivastetoimintaa säätelee mm. rikoslaissa mainittu jokamiehen auttamisvelvollisuus. Rikoslaki (Rikoslaki 1995/578 15§) määrittää, että ”joka, tietäen toisen olevan todellisessa hengenvaarassa, on tälle antamatta tai hankkimatta sellaista apua, minkä hän saattamatta itseään tai ketään muutakaan vaaraan voi saada aikaan, tuomittakoon pelastustoimen laiminlyönnistä sakkoon tai enintään kuudeksi kuukaudeksi vankeuteen”.

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (1992/782) turvaa potilaan oikeudet ja sen, että potilaalla on oikeus saada asianmukaista apua ja päästä hoitoon. Laissa myös annetaan hoitohenkilöstölle velvoite, että hoitohenkilöstön on kirjattava annettu hoito potilasasiakirjoihin. Laissa myös määritellään potilastietojen luovuttaminen eri viranomaisille. Ensiauttajien on kirjattava antamansa hoito ensivastetehtävä lomakkeelle, joka liitetään potilaan papereihin hoitolaitoksessa.

Ensivasteessa työskenteleviltä edellytetään vaitiolovelvollisuutta. Vaitiolovelvollisuutta säätelee Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/ 1994). Tämä laki koskee ensiauttajaa silloin, kun toimijana on terveydenhuollon ammattihenkilöksi rekisteröity. Laki (559/1994) mää-

rittelee, että terveydenhuollon ammattihenkilö ei saa sivulliselle luvatta ilmaista yksityisen tai perheen salaisuutta, josta hän asemansa tai tehtävänsä perusteella on saanut tiedon. Salassapitovelvollisuus säilyy ammatinharjoittamisen päättymisen jälkeen. Pelastuslaitoksen palveluksessa olevat pelastajat ovat virkasuhteessa, joten heitä koskee kunnallisia viranomaisia koskevat lait. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) määrittelee viranomaisen vaitiolovelvollisuutta. *”Viranomaisen palveluksessa oleva samoin kuin luottamustehtävää hoitava ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, eikä muutakaan viranomaisessa toimiessaan tietoonsa saamaa seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus.”* Sopimuspalokuntien henkilöstö ei ole virkasuhteessa kuntaan. Laissa todetaan myös *”joka harjoittelijana tai muutoin toimii viranomaisessa taikka viranomaisen toimeksiannosta tai toimeksiantotehtävää hoitavan palveluksessa taikka joka on saanut salassa pidettäviä tietoja lain tai lain perusteella annetun luvan nojalla, jollei laista tai sen perusteella annetusta luvasta muuta johdu. Vaitiolovelvollisuus on myös sillä, jolle viranomainen on ilmoittanut julkisuus- tai salassapito-olettaman sisältävän salassapitosäännöksen osoittamissa rajoissa tietoja, jotka ovat yleisöltä salassa pidettäviä”*. (Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999.) Ensivastehälytys voidaan rinnastaa toimeksianto tehtävään (STM hallitusneuvos Koskela Anne 2012).

3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa Keski-Suomen pelastuslaitoksen sopimuspalokuntien ensivastetoimintaan osallistuvan henkilöstön käsityksiä ensivastetoiminnasta ja niistä keinoista, joilla ensivastetoimintaa voidaan kehittää. Tavoitteena oli kerätä uutta tietoa, jota voidaan käyttää sekä ensivastetoiminnan suunnittelussa ja koulutuksen kehittämisessä, että ensivasteyksikköjen käytännön toiminnassa. Tutkimuksen aikana haetaan vastauksia kahteen kysymykseen.

1. Minkälainen käsitys Keski- Suomen pelastuslaitoksen henkilöstöllä on nykyisestä ensivastetoiminnasta?
2. Miten nykyinen ensivaste perus- ja täydennyskoulutus vastaa tarpeisiin ja miten sitä kehitettäisiin?

4 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

4.1 Tutkimuksen kohderyhmä

Tämän tutkimuksen kohderyhmänä oli Keski-Suomen pelastuslaitoksen ensivastetoimintaan osallistuva sopimuspalokuntien henkilöstö. Keski-Suomen alueen ensivasteyksiköissä työskentelee noin 650 henkilöä (Hirvi 2012-10-15). Keski-Suomen sopimuspalokunnissa työskenteli vuoden 2012 lopussa 1097 henkeä (Keski-Suomen pelastuslaitos 2013).

4.2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu

Tutkimus on luonteeltaan kvantitatiivinen. Kvantitatiivista tutkimusta käytetään yleisesti sosi- aali- ja terveystieteellisessä tutkimuksessa. Kvantitatiivinen tutkimus soveltuu hyvin tämän tyyppiseen tutkimukseen koska tutkimus aineistossa käsitellään lähinnä numeraalista aineis- toa. Heikkilän (Heikkilä 1998, 15) mukaan kvantitatiivista tutkimusta käytetään selvittämään prosenttiosuuksiin ja numeroarvoihin liittyvissä tutkimuksissa. Tutkimusmenetelmää puoltaa myös numeraalisen tietomäärän suuri määrä. Tutkimuksessa avoimilla kysymyksillä haetaan tarkempaa tietoa joihinkin strukturoituihin kysymyksiin. Tutkittavan joukon ollessa suuri kyse- lytutkimus on tehokas keino kerätä tietoa. (Hirsjärvi ym. 2000, 189-191.)

Yhdistämällä määrällistä ja laadullista tutkimusmenetelmää voidaan saada tarkempia ja moni- puolisempia tuloksia. Erilaisten tutkimus menetelmien yhdistelmällä voidaan lisätä tutkimuk- sen luotettavuutta (Metsämuuronen 2011, 115).

Tutkimuksessa käytettiin strukturoituja ja avoimia kysymyksiä. Lomakkeella (Liite 1) on 19 ky- symystä. Kysymykset 1-5 ovat taustatietoja. Kysymyksessä 1 kartoitetaan johtamisalue, jotta myöhemmin tutkimustulokset voidaan myös käsitellä johtamisalueittain. Kysymyksissä 2-4 kartoitetaan vastaajien ikää ja sukupuolta sekä kokemusta ensivastetoiminnasta. Kysymykses- sä 5 selvitetään vastaajien koulutustaustaa liittyen ensivastetoimintaan. Kysymyksillä 6-9 hae- taan vastauksia ensimmäiseen tutkimusongelmaan. Kysymyksillä 10-19 haetaan vastauksia toiseen tutkimusongelmaan. Kysymyksen 12 väittämissä on käytetty osittain aikaisemmassa tutkimuksessani käyttämäni runkoa, jota on muutettu lomakkeen testaukseen osallistuneiden esitysten pohjalta. Osittain väittämät ovat yleisesti pelastusalaalla varsin useasti kuultavia väit- tämiä. Kysymyksen 18 kohdalla, runkona on käytetty Pirre Nakolan ensivastetoimintaa koske- vaa tutkimusta. Kysymyksen sisältö rakentuu ensivasteturssin opetussisällöstä. Kysymyksen käyttöön on Nakolalta lupa. Kysymyksen asiasisältö muodostuu ensivastekoulutuksen opetus- sisällöstä. (Nakola 2012-1-14.)

Osa kysymyksistä oli suunnattu myös ensivastetoiminnan kuormittavuuden selvittämiseen, koska tietyillä alueilla Keski-Suomea ensivastetehtävät muodostavat suurimman osan palokunnan tehtävistä (Hirvi 2012-10-15). Kysely toteutettiin verkkopohjaisena kyselynä. Kyselyyn osallistuivat kaikki laitoksen ensivastetoimintaan osallistuvat sopimuspalokuntien henkilöt. Tutkimuksen ulkopuolelle rajattiin Keski-Suomen pelastuslaitoksen päätoiminen henkilöstö. Kyselytutkimus suoritettiin verkkokyselynä Wepropol -ympäristössä Joulukuussa 2012.

Tutkimus lähetettiin sähköpostitse Keski-Suomen pelastuslaitoksen sopimuspalokunnille, jotka huolehtivat jakelusta henkilöstölleen. Luvan tutkimuksen suorittamiseen antoi aluepalopäällikkö Hannu Kouhia sähköpostitse 24.10.2012.

4.3 Tutkimusaineiston analyysi

Tutkimuksen aikana kerätty materiaali analysoitiin käyttäen tilastolaskennan menetelmiä. Tulokset esitetään frekvensseinä ja frekvenssi prosentteina sekä prosentti jakautumina ja keskiarvoina. Tuloksia havainnollistetaan taulukoiden ja kuvaajien avulla. Avoimien kysymysten kohdalla suoritettiin vastauksien sisällön analysointi. Analysoinnissa käytettiin apuna Webropol- ympäristön Text Mining™ analysointi työkalua. Työkalun avulla avoimien vastauksien joukosta voidaan hakea vastauksissa toistuvia sanoja ja tutkia niiden esiintyvyyttä. Vastausmateriaalista voi esimerkiksi hakea kuinka monen vastaajan vastauksessa esiintyy harjoitus- sana.

4.4 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Tutkimuslomake laadittiin käyttäen helposti ymmärrettävää kieltä sekä ulkoasusta pyrittiin tekemään mahdollisimman selkeä. Lomaketta tehdessä pyrittiin siihen, että kysymyksillä saataisiin vastauksia asetettuihin tutkimusongelmiin. Tutkimuksen tavoitteena oli saada mahdollisimman oikeita ja tosia vastauksia. Mittarin reabiliteetti on pyritty pitämään hyvänä. Tutkimus pitää olla toistettavissa ja tulosten pitää olla toisellakin kerralla samansuuntaisia verrattuna ensimmäiseen kertaan. Eli mittarin pitää olla stabiili. (Metsämuuronen 2011, 74–76.) Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa myös se, että tutkittavat tietävät olevansa tutkimuksessa mukana (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2000, 206).

Tutkimuksessa käytettävä käsitteistö oli tutkimukseen osallistuvalle joukolle tuttua. Käsitteistöä on käsitelty heidän peruskoulutuksessaan. Lisäksi tutkimuslomake testattiin 26.11.2012 Jyväskylän VPK:n yksikönjohtajilla.

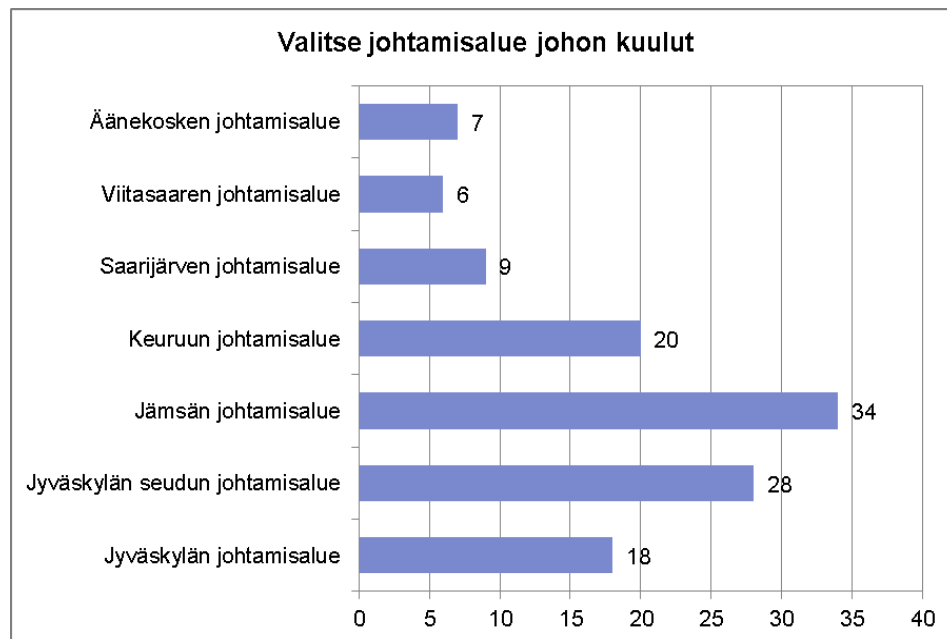
Testauksessa saadun palautteen perusteella lomakkeen ulkoasua muokattiin selkeämmäksi. Kahden kysymyksen kohdalla myös kysymyksen sisältöä muokattiin helpommin ymmärrettävään muotoon.

5 TULOKSET

5.1 Taustatiedot

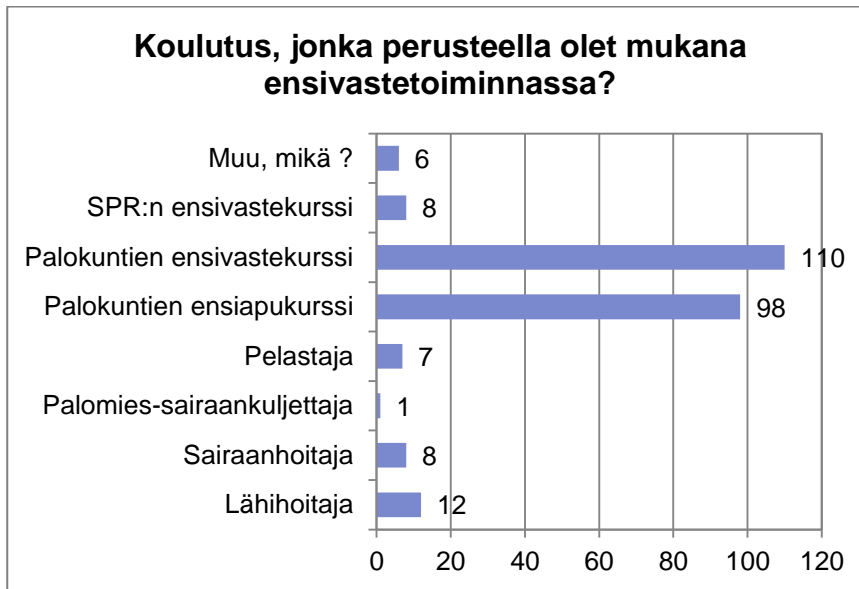
Keski-Suomen pelastuslaitoksen sopimuspalokunnissa työskenteli vuoden 2012 lopussa 1097 henkilöä. Näistä henkilökohtaisen sopimuksen palokunnissa oli 580 ja sopimuspalokunnista (VPK) 517. Vakinaista henkilöstöä laitoksessa oli 281. (Nurmijoki-Matilainen 2012.) Sopimuspalokuntien henkilöstöstä on ensivastekoulutettu noin 650 henkilöä (Hirvi 2013-01-14). Tutkimukseen vastasi 122 henkilöä. Kyselyyn vastasi 114 miestä ja 8 naista. Vastaajien keski-ikä oli 37 vuotta. Nuorimmat vastaajat olivat 18-vuotiaita ja vanhin oli 61-vuotias.

Kokemusta vastaajilla oli ensivastetöinnasta varsin paljon. Keskiarvo oli 9,2 vuotta. Pisin kokemus ensivastetöinnasta oli 25 vuotta. Vastaajat jakautuivat seuraavasti eri johtamisalueille. (Kuvio 2).

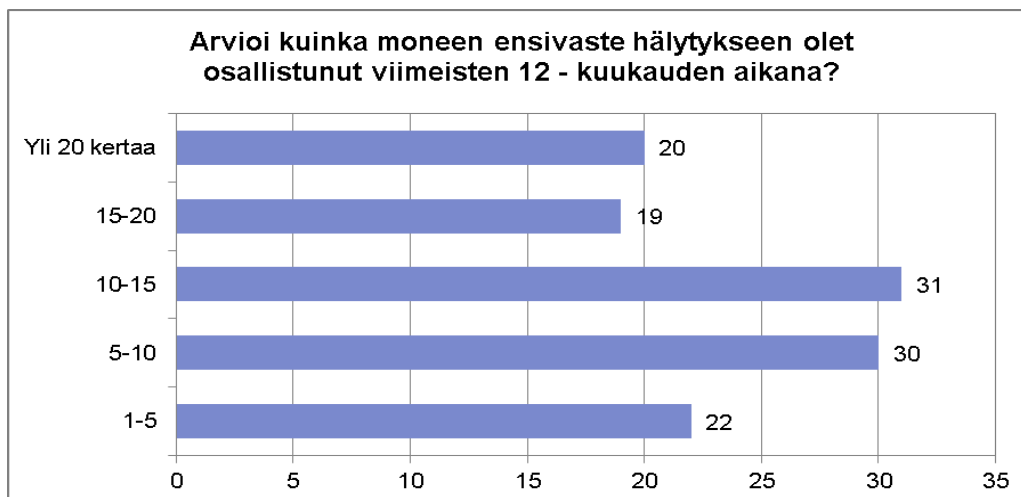
KUVIO 2. Vastaajien jakautuminen johtamisalueittain

Vastaajien pääasiallinen koulutus oli palokuntien ensivaste- ja ensiapukurssit. Joukossa oli myös pelastusalan ja ensihoidon ammatillisen koulutuksen saaneita. Joukosta löytyy esim. ensihoidon operatiiviseenjohtoon kuuluvia (Kuvio 3). Koulutustaustaltaan vastaajina oli myös ensihoitajia, perushoitajia, sekä yksi lääkäri.

KUVIO 3. Osallistujien ensivastekoulutus

Kysymyksessä kuusi pyydettiin vastaajia arvioimaan kuinka moneen ensivaste hälytykseen he ovat osallistuneet viimeisen 12 kuukauden aikana (Kuvio 4). Kyselyyn vastanneista 61 henkilöä arvioi osallistuneensa 5-15 ensivastehälytykseen viimeisimmän 12 kuukauden aikana. 20 henkilöä arvioi osallistuneensa yli 20 ensivastehälytykseen.

KUVIO 4. Ensivaste hälytyksille osallistuminen

5.2 Käsitukset ensivastetoiminnasta

Kysymyksessä seitsemän kysyttiin ensivastetehtävien kuormittavuutta. Vastaajista 114 oli sitä mieltä, että ensivastetehtävät eivät kuormita liikaa. Ne, jotka kokivat ensivaste toiminnan kuormittavan liikaa, toivat esille seuraavia asioita.

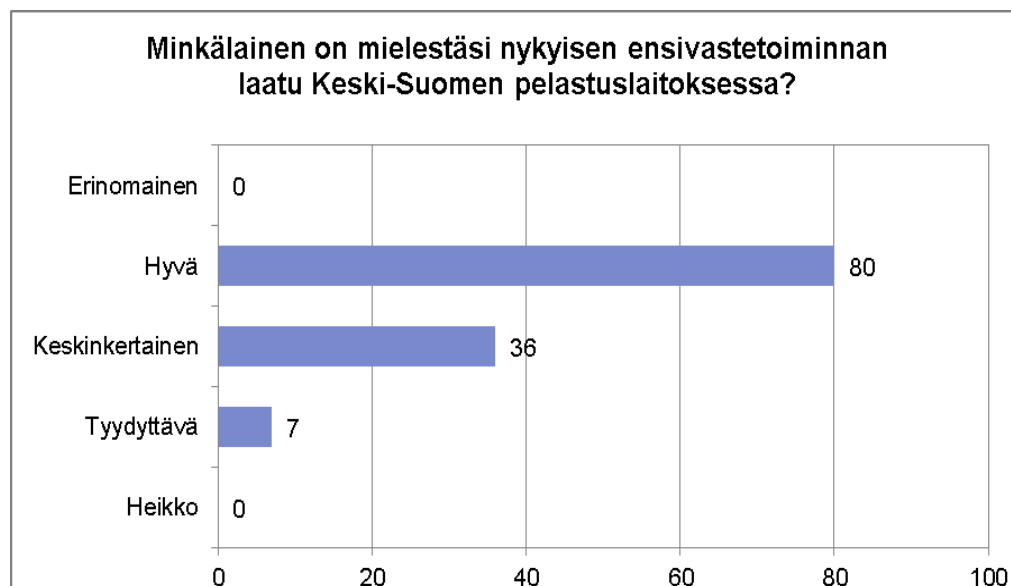
Kuormittavana koettiin öiset heräämiset ja sen johdosta aiheutuva unen puute. Toisena kuormittavuutta lisäävänä tekijänä koettiin tehtävien epätasainen jakautuminen.

Tehtävien vaativuus suhteessa koulutukseen koettiin myös kuormittavana, tästä esimerkkinä eräät vastaajat totesivat.

”Tehtävät ovat suurimmaksi osaksi vaativia ja näin ollen edellyttäisivät, että henkilöstöllä olisi joku muu koulutus kuin ensivastekurssi. Kyllähän sopimuspalokuntalaisetkin perusasiat toki osaavat, mutta ei sen enempää, eikä sen enempää.”

”Liian vähän koulutusta ihmisen elimistön tuntemisesta on valtaosalla meistä, jos vaki ukko on paikalla niin homma hoituu, mutta aina ei ole, niin kyllä osaaminen on tuurissa että ei oo sattunut mitään vaarantavia virheitä.

Kuviosta neljä selviää vastaajien käsitys ensivaste toiminnan laadusta Keski-Suomen pelastuslaitoksessa (Kuvio 5)

KUVIO 5. Ensivastetoiminnan laatu Keski-Suomen pelastuslaitoksessa

Taulukosta kaksi selviää johtamisalueiden ero kysyttäessä ensivastetoiminnan laadusta Keski-Suomen pelastuslaitoksessa. Yli 65% vastaajista piti ensivastetoiminnan laatua hyvänä Keski-Suomen pelastuslaitoksen alueella. Eri johtamialueilla on kuitenkin havaittavissa selviä eroja. (Taulukko 2)

TAULUKKO 2. Laatuerot johtamisalueittain

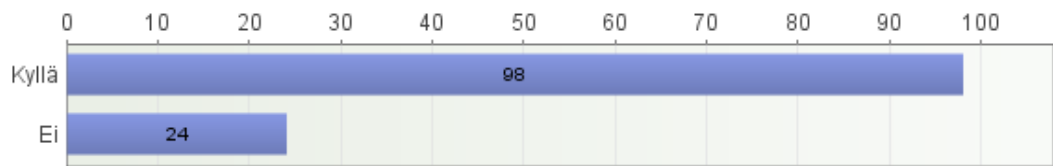
Ensivastetoiminnan laatu Keski-Suomen pelastuslaitoksessa	Ka.	Jyväskylä	Jyväskylän seutu	Jämsä	Keuruu	Saarijärvi	Viitasaari	Äänekoski
Heikko	0	0	0	0	0	0	0	0
Tyydyttävä	5,7	5,6	3,6	2,9	10,0	11,1	0	14,3
Keskinkertainen	22,7	16,7	14,3	44,1	30,0	11,1	16,7	71,4
Hyvä	66,6	77,8	82,1	52,9	60,0	77,8	83,3	14,3
Erinomainen	0	0	0	0	0	0	0	0

Kysymyksessä yhdeksän vastaajia pyydettiin arvioimaan ensivastetoimintaa omalla paloasemallaan asteikolla 4-10, 80 % kyselyyn vastanneita antoi arvosanaksi 8 tai paremman. Vastusten perusteella voidaan arvioida, että vastaajat ovat varsin tyytyväisiä oman yksikkönsä ensivastetoimintaan. (Taulukko 3)

TAULUKKO 3. Ensivastetoiminta omalla asemalla

ARVOSANA	f	f%
4	1	1 %
5	1	1 %
6	4	3 %
7	17	14 %
8	69	55 %
9	30	24 %
10	1	1 %
YHTEENSÄ	123	100 %

Kysymyksessä 10 kartoitettiin ensivasteyksikön hoitovälineiden riittävyyttä tehtäviin nähden. 98 vastaajaa oli sitä mieltä, että hoitovälineet ovat riittävät. Vastaajista 24 oli sitä mieltä, että hoito välineistö ei ole riittävä (Kuvio 6).

KUVIO 6. Hoitovälineistön riittävyys

Kysymyksessä 11 kysyttiin vastaajilta miten he kehittäisivät yksikön hoitovälineistöä. Vastauksissa esitettiin toiveita erilaisten potilaiden tutkimiseen kuuluvien mittareiden hankkimista tai uusimista. Samoin vastauksissa ilmeni, että yksiköistä puuttui joitakin varusteita, joita pitäisi sairaanhoitopiirin ohjeistuksen mukaan olla. 18 vastaajaa toi myös esille, että yksiköissä tulisi olla mahdollisuus lääkittää potilaita joillakin peruslääkkeillä. Samalla tuotiin myös esille tarve täydennyskoulutukseen, mikäli lääkkeitä ensivasteyksiköihin sijoitetaan.

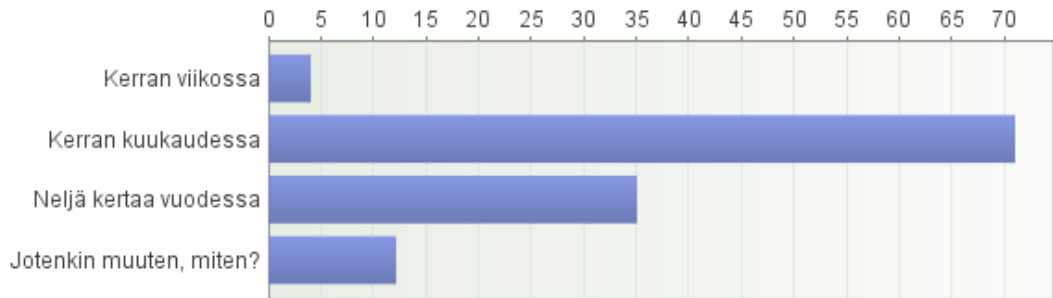
5.3 Käsitykset koulutuksesta ja sen riittävydestä

Taulukossa 4 esitetään vastaukset kysymyksen 12 väittämiin. 47 kyselyyn vastannutta henkilöä oli sitä mieltä, että ensivastetoiminta ei vie liikaa aikaa ja 52 vastaajan mielestä pelastustoimen valmius ei kärsi ensivastetoiminnasta. Vastaajat olivat myös sitä mieltä, että ensivastetoiminta tukee pelastustoimen työtä. Vastaajat käyttivät myös käytössä olevia hoito-ohjeita.

TAULUKKO 4. Käsityksiä ensivastetoiminnasta

1=täysin samaa mieltä, 5=täysin erimieltä	1	2	3	4	5	Yhteensä	Ka.
Ensivastetoiminta vie liikaa aikaa	3	7	23	42	47	122	4,0
Pelastustoimen valmius kärsii ensivastetoiminnasta	6	13	12	39	52	122	4,0
Koulutukseni ei ole riittävä ensivastetoimintaan	5	10	24	49	34	122	3,8
Yhteistyö sairaankuljetuksen kanssa on ongelmallista	34	38	27	16	7	122	2,4
Saan riittävästi palautetta ensivastetehtäviltä	12	30	35	32	13	122	3,0
Ensivastetoiminta tukee muuta pelastustoimen työtä	48	41	18	8	7	122	2,1
Ensivasteen hoito-ohjeet ovat selkeitä	18	55	29	17	3	122	2,4
Käytän hoito-ohjeita tehtävillä	11	39	41	22	9	122	2,8
Ensivasteen täydennyskoulutus on riittävää	8	29	37	33	15	122	3,1
Koulutukseni yksikönjohtajana on riittävä evy-tehtävillä	17	27	38	20	20	122	3,0
Itseopiskeluun on riittävästi materiaalia	12	34	41	22	13	122	2,9
Harjoittelua on riittävästi	8	32	37	33	12	122	3,1
Saan riittävästi tietoa tehtävästä hätäkeskukselta	16	49	30	20	7	122	2,6

Kysymyksessä 13 kartoitettiin vastaajien osallistumista ensivastetoimintaan liittyvään koulutukseen tai harjoitukseen viimeisen vuoden aikana. Kyselyyn vastanneet osallistuivat keskimäärin 6 kertaa viimeisen vuoden aikana jonkinlaiseen ensivastetoimintaan liittyvään koulutukseen. Vastaajista 58 % oli sitä mieltä, että ensivastetaitoja pitäisi harjoitella vähintään kerran kuukaudessa. (Kuvio 6)

KUVIO 6. Harjoittelu tiheys

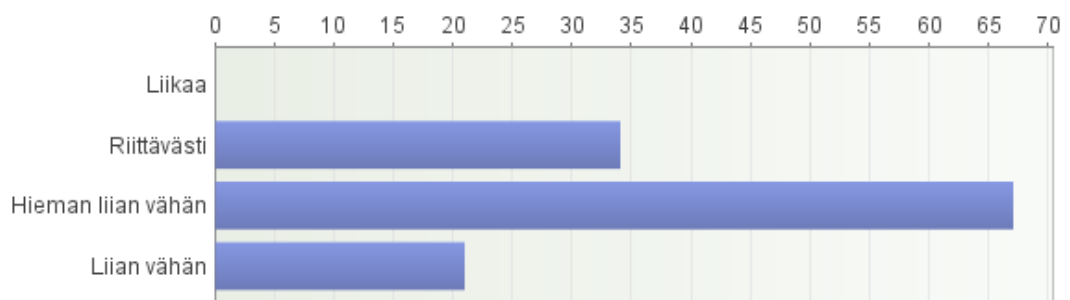
Kohdassa ”Jotenkin muuten, miten?” vastaajat esittivät, että harjoituksissa olisi enemmän simuloituja harjoitteita joihin osallistuisi myös ensihoitajat. Muutoinkin vastaajat toivoivat, että ensihoidon ammattilaiset osallistuisivat enemmän ensivasteen koulutukseen ja harjoituksiin. Ohessa joidenkin vastaajien esityksiä harjoitusmääristä:

”Ehkä n. 6-8 kertaa vuodessa ja ammattilaisten pitämiä harjoituksia olisi lisättävä.”

”Harjoitella enempi lavastettuja keikkoja ja saada ammattilaisen ohjausta ja palautetta tehtävästä.”

”yhteisharjoitukset, missä sairaankuljetus mukana ja muukin verkosto.”

Kuviossa 7 selviää vastaajien vastaukset koulutuksen ja harjoituksen riittävydestä. Vastaajista 97 oli sitä mieltä, että heidän koulutuksensa on riittävä verrattuna ensivastetehtäviin.

KUVIO 7. Koulutuksen ja harjoituksen riittävyys

Kysymyksessä 17 kysyttiin vastaajilta, miten he kehittäisivät ensivastekoulutusta ja miksi. Vastaajat esittivät, että simulaatiotyyppistä harjoitusta lisättäisiin merkittävästi. Kouluttaja-resursseihin pitäisi panostaa, samoin kouluttajakoulutukseen. Yhteistyötä ensihoidon kanssa toivottiin lisää. Vastauksissa tuotiin esille myös täydennys- ja jatkokoulutuksen tarve, sillä ensivastekurssin jälkeen ei ole mitään virallista lisäkoulutusta.

Taulukossa 5 esitetään vastaajien arvio seuraavien asioiden merkitsevyydestä ensivasteyksikön toiminnan kannalta. (Taulukko 5). Vastaajien mielestä säännöllinen harjoittelu, defibrillaattori sekä konsultointi mahdollisuus sairaankuljetukseen ovat erittäin merkitseviä ensivasteyksikön toiminnan kannalta.

TAULUKKO 5. Merkitsevyys ensivasteen toiminnan kannalta (1=erittäin merkitsevä
5=merkityksetön)

	1	2	3	4	5	Yhteensä	Ka.
Säännöllinen harjoittelu	93	22	4	1	2	122	1,3
Huolellinen kirjaaminen	39	58	21	1	3	122	1,9
Defibrillaattori	71	38	8	2	3	122	1,6
Potilaan kuljetusmahdollisuus EVY-yksikössä	2	13	34	46	27	122	3,7
Konsultaatiomahdollisuus sairaankuljetukseen	69	32	14	3	4	122	1,7
Konsultaatiomahdollisuus ensihoitolääkäriin	11	31	40	24	16	122	3,0
Matala hälytyskynnys	30	43	41	7	1	122	2,2
Pieni kiinteä koulutettujen määrä	6	23	47	30	16	122	3,2
Pieni vaihtuvuus henkilöstössä	27	42	36	9	8	122	2,4
Säännöllinen oman toiminnan arviointi	27	54	36	3	2	122	2,2

Kysymyksessä 19 selvitettiin vastaajien saamaa koulutusta. 74 vastaajanmielestä he olivat saaneet liian vähän koulutusta ihmisen anatomiasta ja fysiologiasta. Porrastetusta ensihoitojärjestelmästä liian vähän koulutusta oli saanut 63, suullisesta raportoinnista 59, sekä potilaslajittelusta monipotilastilanteissa 76. Peruselvytyksestä ja defibrillaatiosta sekä hätätilapotilaan tunnistamisesta suurin osa kyselyyn vastanneista koki saaneensa riittävästi koulutusta. (Taulukko 6.)

TAULUKKO 6. Vastaajien saaman koulutuksen riittävyys

	liikaa	riittävästi	liian vähän	ei lainkaan	yhteensä	Ka.
PPE-D	0	93	28	1	122	2,2
Ihmisen anatomia ja fysiologia	0	40	74	7	121	2,7
Hätätilapotilaan tunnistaminen	0	77	45	0	122	2,4
Porrastettu ensihoitojärjestelmä	1	52	63	5	121	2,6
Suullinen raportointi	0	51	59	12	122	2,7
Kirjallinen raportointi	1	75	44	2	122	2,4
Ensihoitotoimenpiteissä avustaminen	0	61	59	2	122	2,5
Potilaslajittelu monipotilastilanteissa	1	38	76	7	122	2,7
Vaitiolovelvollisuus	8	96	17	1	122	2,1
Potilaan asema ja oikeudet	1	63	52	6	122	2,5
Defibrillointi	0	99	21	2	122	2,2
Vammapotilaan hoito	1	62	58	1	122	2,5
Peruselintoimintojen tarkkailu	1	95	25	1	122	2,2
Hengityksen avustaminen	0	85	34	1	120	2,3
Ensivasteyksikön johtaminen	1	53	52	16	122	2,7
Ilmatien varmistaminen LT-tuubilla	0	73	46	3	122	2,4
Viestiliikenne	1	75	41	3	120	2,4

6 POHDINTA

6.1 Luotettavuuden arviointi

Tässä tutkimuksessa pyrittiin kartoittamaan Keski-Suomen pelastuslaitoksen ensivastetoimintaan osallistuvan sopimuspalokuntien henkilöstön käsityksiä ensivastetoiminnasta ja niistä keinoista, joilla ensivastetoimintaa voidaan kehittää. Tavoitteena oli kerätä uutta tietoa, jota voidaan käyttää sekä ensivastetoiminnan suunnittelussa ja koulutuksen kehittämisessä että ensivasteyksikköjen käytännön toiminnassa.

Tutkimuksen vastausprosentti jäi varsin pieneksi verrattuna sopimuspalokuntien ensivastekoulutettujen määrään. Vuonna 2012 palokunnissa oli ensivaste koulutuksen saaneita noin 650 (Hirvi 2013-01-14). Tutkimukseen vastasi vain 18 % Keski-Suomen pelastuslaitoksen sopimuspalokuntien ensivastekoulutuksen saanneista. Joiltakin johtamisalueilta tutkimukseen osallistui suurin osa aktiivisesti toimintaan osallistuvista. Tutkimustuloksia voidaan pitää osittain yleistettävissä Keski-Suomen pelastuslaitoksen alueella. Tutkimustuloksia ei voi täysin yleistää valtakunnallisesti. Tulokset voisivat olla yleistettävissä samankokoisissa pelastuslaitoksissa. Tutkimuksen jakelussa käytettiin pelastuslaitoksen sähköpostijakeluryhmiä. Sähköpostitse tieto tutkimuksesta oli lähetetty myös asemapäälliköille. Osoittautui, että kaikilta osin sähköpostin jakeluryhmät eivät olleet ajan tasalla. Tutkimusmateriaali ei kuitenkaan tavoittanut kaikkia. Joiltakin paloasemilta jouduttiin varmistamaan tutkimukseen osallistuminen puhelimitse. Näin jälkikäteen voidaankin sanoa, että varmempi keino tiedonkeruuseen olisi ollut kiertää kaikilla paloasemilla harjoituksissa jakamassa tutkimuslomake paperiversiona. Tutkimustiedon syöttäminen olisi kuitenkin ollut hankalaa ja työlästä.

6.2 Tulosten tarkastelu

Keski-Suomen Pelastusalan Liitto on pääsääntöisesti vastannut sopimuspalokuntien ensivastekoulutuksesta. Kouluttajina ovat toimineet kokeneet ensihoidon ammattilaiset. Osittain koulutuksen koordinaatioon on osallistunut myös Keski-Suomen pelastuslaitoksen koulutusyksikkö. Tämän tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että Keski-Suomen ensivasteyksiköissä työskentelee varsin kokenutta henkilöstöä. Vaikka ensivastetehtävät ovat lisääntyneet muodostuen joidenkin asemien hälytyksistä suurimman osan, on henkilöstö silti sitä mieltä, etteivät ensivastehälytykset kuormita liikaa.

Vastaajat pitivät ensivastetoiminnan laatua Keski-Suomessa hyvänä. He olivat varsin tyytyväisiä toimintaan myös omalla asemallaan. Harjoittelun ja koulutuksen tarve korostui vastauksissa. Samoin toivottiin enemmän yhteistyötä ensihoito-organisaation kanssa.

Vastaajien mielestä he olivat saaneet liian vähän koulutusta ihmisen anatomiasta ja fysiologiasta, porrastetusta ensihoitojärjestelmästä, suullisesta raportoinnista sekä potilaslaajittelusta monipotilas tilanteessa. Osa vastaajista oli myös sitä mieltä, ettei toiminnassa olevien terveydenhuollon – ja pelastusalan ammattilasten ammattitaitoa arvosteta ensivasteessa. Vastaajat katsoivat, että he eivät pysty hyödyntämään ammattitaitoaan.

Tutkimuksen perusteella Keski-Suomen pelastuslaitoksen tulee jatkaa koulutustoiminnan kehittämistä. Koulutuksen sisällön suunnitteluun tulee ottaa kentän henkilöstö paremmin mukaan. Ensivastekouluttajien koulutustoimintaa ei saa unohtaa.

Mielestäni ensihoidon sekä palo- ja pelastusalan tutkimus on maassamme vähäistä. Rakenteellisen paloturvallisuuden alalla on tehty varsin korkea tasoistakin tutkimusta (Häkkinen 2010). Ensihoidon ja ensivasteen vaikuttavuutta ja muutakin operatiivista tutkimusta on ollut varsin vähän. Operatiivisella tutkimuksella pystyttäisiin kehittämään toimintatapoja. Tutkimukset ovat painottuneet lähinnä ammattikorkeakoulujen opinnäytetöihin.

Olisikin toivottavaa, että Keski-Suomen sairaanhoitopiiri ottaisi keskeisen roolin myös ensihoidon ja ensivasteen tutkimuksessa. Selvitettäviä asioita voisi olla varallaolojärjestelmien ja ensihoidon valmiusaikojen muutosten vaikutukset hoidonalkamisviiveeseen.

LÄHTEET

ASETUS SAIRAANKULJETUKSESTA 565/1994. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö.
[Viitattu 2012-08-30]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1994/19940565>

ASETUS ENSIHOITOPALVELUSTA 340/2011. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö.
[Viitattu 2012-08-30]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110340>

BLEDSONE, Bryan 1991. Paramedic emergency care. New Jersey: Brady, 34.

CASTREN, Maarit, KINNUNEN, Ari, PAAKKONEN, Heikki, POUSI, Jouni., SEPPÄLÄ, Juhani. & VÄISÄNEN, Olli. 2002. Ensihoidon perusteet. Keuruu: Otavan kirjapaino OY.

EKSTRAND, Ari 1997. Sairaankuljetus kyselystä luotettavaa tietoa, -alustavat tulokset tiedossa. Systole 1997/1, 32–34.

ERIKOISSAIRAANHOITOLAKI. L 1.12.1989/1062. Finlex ajantasainen lainsäädäntö. [Viitattu: 2012-08-30] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/smur/1989/19891062>.

HEIKKILÄ, Tarja 1998. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita

HIRSJÄRVI, Sirkka, REMES, Pirkko ja SAJAVAARA, Paula 2000. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

HIRVI, Reijo. 2012-10-15. Ylipalomes [Henkilökohtainen tiedonanto]. Jyväskylä: Keski-Suomen pelastuslaitos

HIRVI, Reijo 2013-01-14. Koulutusmestari [Henkilökohtainen tiedonanto]. Jyväskylä: Keski-Suomen pelastuslaitos

HÄKKINEN, Sami 2010. Pelastustoimen tutkimuksen ja kehittämisen mitattavuus. Helsinki: Suomen Palopäällystiitto ry

Saatavissa:

http://www.sppl.fi/files/950/Pelastustoimen_tutkimuksen_ja_kehittamisen_mitattavuus.pdf

JÄNTTI, Jarkko 2012-11-12. Riskienhallintapäällikkö [keskustelu, sähköposti] Jyväskylä: Keski-Suomen pelastuslaitos

KAUPPINEN, Vesa 2008. Lapin sairaanhoitopiirin ensivastehanke.
Lapin sairaanhoitopiiri. [Viitattu: 2011-11-17].
Saatavissa: <http://www.lshp.fi/default.aspx?nodeid=10759>.

KANSANTERVEYSLAKI. L 28.1.1972/66. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö
[Viitattu:2012-02-10]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1972/19720066>

KESKI-SUOMEN PELASTUSLAITOS 2012. Toimintakertomus 2011. Jyväskylä: Keski-Suomen pelastuslaitos

KOSKELA, Anne 2012-10-24. STM hallitusneuvos [sähköpostiviesti]. Ensivaste ja vaihtolovelvollisuus. Helsinki

LAKI POTILAAN ASEMASTA JA OIKEUKSISTA. L 17.8.1992/785. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. [Viitattu: 2012-04-17].
Saatavissa: www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812.

LAKI TERVEYDENHUOLLON AMMATTIHENKILÖISTÄ. L 28.6.1994/559. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. [Viitattu: 2012-04-15].
Saatavissa: www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940559.

LAKI VIRANOMAISTEN TOIMINNAN JULKISUUDESTA. L 21.5.1999/621. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. [Viitattu: 2012-04-17].
Saatavissa: www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621.

LOIVAMAA, Pertti 1996. Ensivastetoiminta Hankasalmella. Moniste. Hankasalmi: Hankasalmen palolaitos

METSÄMUURONEN, Jari 2011. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteessä. Helsinki: International Methelp Oy, 115.

NAKOLA, Pirre 2012-1-14. Ensihoitaja AMK [puhelinkeskustelu] Pori: Satakunnan pelastuslaitos.

NIEMINEN, Timo ja ROSSI, Hannu 1993. Ensihoito ja sairaankujetus Keski-Suomessa. Seminaaritutkielma. Jyväskylä: Keski-Suomen terveydenhuolto-oppilaitos

NURMIJOKI-MATILAINEN, Maarit 2012. Pelastuslaitos, henkilöstö ja työurat. Keski-Suomen pelastuslaitos.

PAASILUOTO, Tero 1995. Mikä on ensivasteyksikkö? Pelastustieto, 1995/10.

PELASTUSLAKI. L 29.4.2011/379. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö.[Viitattu: 2012-03-15]. Saatavilla: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110379>.

PELASTUSOPISTO 2013. Pelastajakurssin opetussuunnitelma PE 86-89. Kuopio: Pelastusopisto

PRONTONET 2013. Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTO. [Viitattu 2012-11-20]. Saatavissa: <https://prontonet.fi/Pronto3/pronto3.htm>

RANTANEN, Hannu, ym. 2011. Pelastustoimen tutkimusohjelma 2011-2015. Kuopio: Pelastusopisto

RIKOSLAKI L 19.12.1889/15. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. [Viitattu 2012-03-15]. Saatavissa:<http://finlex.fi/fi/laki/smur/1889/18890039001>.

SANDERS, Mick 1994. Mosby´s Paramedic textbook. Missouri: Mosby-year Book, Inc., 13.

SISÄASIAINMINISTERIÖ 2003. Toimintavalmiusohje, 11. [Viitattu: 20-10-09]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/data/normit/15851-toimintavalmiusohje.pdf>

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ 2011. Ensihoidon palvelutaso. Ohje ensihoitopalvelun palvelutasopäätöksen laatimiseksi sairaanhoitopiireille. [Viitattu: 2011-11-17]. Saatavissa: http://www.stm.fi/c/document_library.

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ 1997. Ensihoitotyöryhmän muistio. Helsinki: STM

SPEK 2011. www.spek.fi. pelastushenkilöstön koulutus. Suomen pelastusalan keskusjärjestö. [Viitattu: 17. 04 2012.] Saatavissa: http://www.spek.fi/Suomeksi/Koulutus/Pelastushenkiloston_koulutus/Peruskoulutus.iw3.

SUPPULA, Kari 1992. Ensivasteyksikkö pelastuslaitoksessa. Opinnäytetyö. Kuopio: Pelastusopisto

TERVEYDENHUOLTOLAKI. L 30.12.2010/1326. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. [Viitattu: 2012-05-15]. <http://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2010/20101326>.

TURVA, Jarmo 1997. Ensivastetoiminta käytännössä. Systole 1997/3, 26-28.

VALLI, Juha 2009. Ensivastetoiminta. Ensihoito-opas. Helsinki: Duodecim, 359-360.

LIITTEET

KESKI-SUOMEN PELASTUSLAITOS
INHIMILLISESTI LÄHELLÄ

ENSIVASTEYKSIKÖN TOIMINTA KESKI-SUOMEN PELASTUSLAITOKSESSA HENKILÖSTÖN ITSENSÄ ARVIOIMANA

Tämän tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa Keski-Suomen pelastuslaitoksen ensivastetoimintaan osallistuvan henkilöstön käsityksiä ensivastetoiminnasta ja niistä keinoista, jolla ensivastetoimintaa voidaan kehittää. Tarkoituksena on myös saada tietoa ensivastetoiminnan nykyisestä tilasta Keski-Suomen hätäkeskuksen toiminta-alueella. Lisäksi tavoitteena on kerätä uutta tietoa, jota voidaan käyttää sekä ensivastetoiminnan suunnittelussa ja koulutuksen kehittämisessä että ensivasteyksikköjen käytännön toiminnassa.

1. Valitse johtamisalue johon kuulut

- ☐ Jyväskylän johtamisalue
- ☐ Jyväskylän seudun johtamisalue
- ☐ Jämsän johtamisalue
- ☐ Keuruun johtamisalue
- ☐ Saarijärven johtamisalue
- ☐ Viitasaaren johtamisalue
- ☐ Äänekosken johtamisalue

2. Sukupuoli?

- ☐ Mies
- ☐ Nainen

3. Ikä?

4. Kuinka monta vuotta olet ollut mukana ensivaste toiminnassa?

5. Koulutus, jonka perusteella olet mukana ensivastetoiminnassa? Voit valita useammankin vaihtoehdon.

- ☐ Lähihoitaja
- ☐ Sairaanhoitaja
- ☐ Palomies-sairaankuljettaja
- ☐ Pelastaja
- ☐ Palokuntien ensiapukurssi
- ☐ Palokuntien ensivastekurssi
- ☐ SPR:n ensivastekurssi
- ☐ Muu, mikä?

6. Arvioi kuinka moneen ensivaste hälytykseen olet osallistunut viimeisten 12 - kuukauden aikana?

- ☐ 1-5
- ☐ 5-10
- ☐ 10-15
- ☐ 15-20
- ☐ Yli 20 kertaa

7. Kuormittavatko ensivaste tehtävät liikaa?

- ☐ Kyllä Jos vastasit kyllä niin kerro millä tavalla
- ☒ Ei

8. Minkälainen on mielestäsi nykyisen ensivastetoiminnan laatu Keski-Suomen pelastuslaitoksessa?

- ☐ Heikko
- ☐ Tyydyttävä
- ☒ Keskinkertainen
- ☐ Hyvä
- ☐ Erinomainen

9. Minkä koulu arvosanan antaisit nykyiselle ensivastetoiminnalle paloasemallasi? 4-10 asteikolla

4	5	6

10. Ovatko ensivasteyksikön hoitovälineet riittävät tehtäviin nähden?

- ☒ Kyllä
- ☐ Ei

11. Miten kehittäisit yksikön hoitovälineistöä?

2000 merkkiä jäljellä

12. Vastaa seuraaviin väittämiin

1 = Täysin samaa mieltä 5= Täysin erimieltä

	1	2	3	4	5
Ensivaste toiminta vie liikaa aikaa	☐	☐	☐	☐	☐
Pelastustoimen valmius kärsii ensivastetoiminnasta	☐	☐	☐	☐	☐
Koulutukseni ei ole riittävä ensivastetoimintaan	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteistyö sairaankuljetuksen kanssa on ongelmaton	☐	☐	☐	☐	☐
Saan riittävästi palautetta ensivaste tehtäviltä	☐	☐	☐	☐	☐
Ensivaste toiminta tukee muuta pelastustoimen työtä	☐	☐	☐	☐	☐
Ensivasteen hoito-ohjeet ovat selkeitä	☐	☐	☐	☐	☐
Käytän hoito-ohjeita tehtävillä	☐	☐	☐	☐	☐
Ensivasteen täydennys koulutus on riittävää	☐	☐	☐	☐	☐
Koulutukseni yksikönjohtajana on riittävä evy-tehtävillä.	☐	☐	☐	☐	☐
Itse opiskeluun on riittävästi materiaalia.	☐	☐	☐	☐	☐
Harjoittelua on riittävästi	☐	☐	☐	☐	☐
Saan riittävästi tietoa tehtävästä hätäkeskukselta	☐	☐	☐	☐	☐

13. Kuinka monta kertaa olet osallistunut viimeisen vuoden aikana ensivastetoimintaan liittyvään koulutukseen tai harjoitukseen?

14. Kuinka usein ensivasteyksikön henkilöstön tulisi harjoitella taitojaan?

- ☐ Kerran viikossa
- ☐ Kerran kuukaudessa
- ☐ Neljä kertaa vuodessa
- ☐ Jotenkin muuten, miten?

15. Mielestäni koulutusta ja harjoitusta on

- ☐ Liikaa
- ☐ Riittävästi
- ☐ Hieman liian vähän
- ☐ Liian vähän

16. Koetko että koulutuksesi on riittävää verrattuna ensivaste tehtäviin?

- ☐ Kyllä ☐ Ei

17. Miten kehittäisit saamaasi ensivaste koulutusta? Miksi?

2000 merkkiä jäljellä

18. Arvioi seuraavien asioiden merkitsevyyttä ensivasteyksikön toiminnan kannalta.

1 = Erittäin merkitsevä 5=Merkityksetön

	1	2	3	4	5
Säännöllinen harjoittelu	☐	☐	☐	☐	☐
Huolellinen kirjaaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Defibrilaattori	☐	☐	☐	☐	☐
Potilaan kuljetusmahdollisuus EVY-yksikössä	☐	☐	☐	☐	☐
Konsultaatio mahdollisuus sairaankuljetukseen	☐	☐	☐	☐	☐
Konsultaatio mahdollisuus ensihoitolääkäriin	☐	☐	☐	☐	☐
Matala hälytyskynnys	☐	☐	☐	☐	☐
Pieni kiinteä koulutettujen määrä	☐	☐	☐	☐	☐
Pieni vaihtuvuus henkilöstössä	☐	☐	☐	☐	☐
Säännöllinen oman toiminnan arviointi	☐	☐	☐	☐	☐

Seppo Rantamäki
Ensihoitaja
Keski-Suomen pelastuslaitos
Jyväskylän toimialue
P 0400645740
seppo.rantamaki@jkl.fi

Liite 2 1(1)

KYSELYTUTKIMUS

SOPIMUSPALOKUNNAT

KESKI-SUOMEN PELASTUSLAITOS

Hyvä palokuntalainen, opiskelen Savonia - ammattikorkeakoulussa ensihoidon koulutusohjelmassa. Teen opinnäytetyönä kyselytutkimusta. Ensivasteyksikön toiminta Keski-Suomen pelastuslaitoksessa henkilöstön itsensä arvioimana. Tutkimuksen ohjaajana pelastuslaitoksessa toimii koulutusmestari Reijo Hirvi.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa Keski-Suomen pelastuslaitoksen ensivastetoimintaan osallistuvan henkilöstön käsityksiä ensivastetoiminnasta ja niistä keinoista, jolla ensivastetoimintaa voidaan kehittää. Tavoitteena on kerätä uutta tietoa, jota voidaan käyttää sekä ensivastetoiminnan suunnittelussa ja koulutuksen kehittämisessä että ensivasteyksikköjen käytännön toiminnassa.

Kysely toteutetaan verkko kyselynä. Kyselyyn vastaaminen tapahtuu anonymina. Tutkimukseen vastaamiseen kuluu 5-10 minuuttia. Vastaajan henkilöllisyys ei tule tutkijan tietoon.

Luvan tutkimuksen suorittamiseen on myöntänyt aluepalopäällikkö Hannu Kouhia.

Tutkimukseen pääset tällä linkillä:

<http://www.webropolsurveys.com/S/1B4B19D108EF9FE2.par>

Mikäli linkki ei toimi, niin kopioi linkki selaimeesi.